

SOSIALIDEMOKRAATTISET OPIKSELIJAT
SOCIALDEMOKRATISKA STUDERANDE
SOCIAL DEMOCRATIC STUDENTS

TAVOITEOHJELMA 2021

Hyväksytty liittokokouksessa 1.11.2020

TAVOITEOHJELMA

SISÄLLYSLUETTELO

PERIAATTEET JA ARVOT	3
Sivistys	3
Vapaus	3
Solidarisuus ja tasa-arvo	3
SIVISTYS ON SUOMEN SELKÄRANKA	4
Varhaiskasvatus	5
Peruskoulu	6
Toinen aste	6
Korkeakouluun siirtymisen nivelvaihe	8
Korkea-aste	8
Jatkuva oppiminen ja vapaa sivistystoiminta	11
HYVINVOIVA OPISKELIJA VAIKUTTAVANA OSANA YHTEISKUNTAA	12
Opiskelijayhteisö	12
Opiskelijaterveydenhuollon järjestäminen ja rahoitus	13
Jaksaminen ja mielenterveys	13
Opiskelijan sosiaaliturva ja yhteiskunnan palvelut	14
Liikuntapolitiikka	15
OIKEUDENMUKAISEMPAAN YHTEISKUNTAAN	15
Demokratia	16
Ympäristö- ja ilmastopolitiikka	17
Liikenne- ja energiapolitiikka	18
Asuntopolitiikka	19
Kohti täyttä tasa-arvoisuutta	19
Monikulttuurisuus	20
Euroopan unioni	21

PERIAATTEET JA ARVOT

Sosialidemokraattiset Opiskelijat SONK ry on valtakunnallinen opiskelijoiden yhteenliittymä, joka toimii sivistyksen, vapauden, solidaarisuuden ja tasa-arvon puolesta. Olemme demokratian ja kansainvälisyyden periaatteita puolustava feministinen ja antirasistinen järjestö.

Uskomme, että meillä kaikilla on oikeus koulutukseen, työhön ja onnelliseen elämään, mutta ei muiden ihmisten tai ympäristön kustannuksella. SONK on opiskelijoiden äänitorvi ja sivistyksen puolustaja sosialidemokraattisen liikkeen sisällä. SONK on aloitteellinen ja aktiivinen poliittinen keskustelija sekä yhteiskunnallinen toimija.

Liiton ensisijainen tavoite on edistää opiskelijoiden hyvinvointia ja oikeutta laadukkaaseen koulutukseen lähtökohdista riippumatta. Ymmärrämme opiskelijoiden hyvinvoinnin ja oikeudet osana laajempaa pyrkimystä yhteiskunnalliseen tasa-arvoon ja oikeudenmukaisuuteen: opiskelijaliike elää osana yhteiskuntaa ja sivistyksellä on ratkaiseva merkitys hyvän yhteiskunnan rakentamisessa.

Sivistys

Sosialidemokratian ydin, sivistys, on palautettava ihmisten elinpiirin keskiöön. Sivistys tarkoittaa tietoisuutta yhteiskunnan tilasta, sen haasteista ja siitä, millaisia jo saavutettuja asioita meidän tulee puolustaa. Sivistynyt ihminen pyrkii toimimaan oikein, itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöä arvostaen. SONKin visiossa politiikka ja demokratiakasvatus läpäisevät kaikki yhteiskunnan koulutusasteet päiväkodeista korkeakouluihin, sillä vain siten voimme saada aikaan tiedostavia sukupolvia.

Koulutuspolitiikalla voidaan vastata maailman muutokseen ja tukea ihmisiä rakennemuutoksessa samalla kun sen avulla luodaan synnytetään uusia sekä menestyviä elinkeinotoiminnan aloja ja työpaikkoja. Laadukkaassa, laaja-alaisessa ja tasa-arvoisessa koulutuksessa ja väestön korkeassa koulutustasossa on Suomen tulevaisuus, joten tavoitteenamme on pysäyttää koulutuksen eriarvoistuminen.

Vapaus

Vapaus tarkoittaa kunkin ihmisen oikeutta toteuttaa täyttää potentiaaliaan yksilönä ilman hänen ominaisuuksiinsa tai taustaansa perustuvia keinotekoisia rajoituksia. Vapaus tarkoittaa oikeutta lausua mielipiteensä ja valita koulutuksensa, elinkeinonsa, ystävänsä, elämäkumppaninsa ja eettisen vakaumuksensa itse. Vapauteen kuuluu tasa-arvoiset mahdollisuudet elää elämäänsä riippumatta sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, iästä, etnisestä taustasta, sosioekonomisesta asemasta, vakaumuksesta tai yksilön muusta ominaisuudesta.

Yksilön vapautta voidaan rajoittaa ainoastaan, mikäli jonkun toisen vapaus, turvallisuus tai oikeus hyvään elämään vaarantuu. Vapauteen liittyy myös vastuu omista teoista ja niiden seurauksista sekä toisten yksilöiden ja elinympäristön hyvinvoinnista. Yksilönvapaus voi täysimääräisesti toteutua vain osana vapaiden ja tasa-arvoisten ihmisten yhteisöä, jossa kaikkien sen jäsenten ääni on kuuluvissa ja sananvapaus on turvattu.

Solidaarisuus ja tasa-arvo

Ihmisten välinen kunnioitus ja muiden yhteiskunnan jäsenten oikeuksien tunnustaminen muodostavat solidaarisuuden perustan. Solidaarinen yhteiskunta tekee työtä tasa-arvon ja yhteisen hyvinvoinnin eteen eikä anna tilaa toisten ihmisten sortamiselle tai henkilökohtaisen hyödyn tavoittelulle muita ihmisiä alistamalla. Solidaarisuus ulottuu sukupolvien yli ja torjuu vastakkainasettelua ihmisryhmien välillä.

Solidaarisuus ihmisten välillä ei katso maiden välisiä rajoja. Tavoitteenamme on maailma, jossa jokaisella ihmisellä on edellytykset elää hyvää ja onnellista elämää.

SONK on feministinen järjestö, joka ajaa kaikkien sukupuolten välistä tasa-arvoa. Olemassa olevat sortavat rakenteet pitää purkaa yhdenvertaisten mahdollisuuksien turvaamiseksi kaikille yhteiskunnan jäsenille. Ihmisillä on oikeus tulla nähdyksi ja kohdelluksi yksilöinä, eikä sukupuolensa tai muun ominaisuutensa edustajana.

Monimuotoinen luonto on arvo itsessään. Jokaisen on kannettava vastuu luonnosta ja omasta elinympäristöstään. Talousjärjestelmän tulee perustua ympäristön kannalta kestäviin tuotannon menetelmiin. Jokaiselle on turvattava oikeus nauttia luonnon moninaisuudesta ja sen tuottamasta hyvinvoinnista sukupolvelta toiselle.

SIVISTYS ON SUOMEN SELKÄRANKA

Sivistys ja korkea osaaminen ovat edellytys suomalaisen hyvinvointivaltion tulevaisuudelle. Suomesta tulee aidosti tehdä korkean osaamisen kärkimaa. Suomen menestys kansainvälisessä taloudessa perustuu korkeaan osaamiseen, laadukkaaseen tutkimukseen ja innovaatioihin.

Koulutuksen saatavuus on turvattava. Jokaisella tulee olla mahdollisuus henkisten kykyjensä ja oman osaamisensa kehittämiseen riippumatta asuinpaikasta, varallisuudesta tai vanhempien koulutustasosta. Koulutuksen kustannukset eivät saa muodostua esteeksi yksilön kouluttautumiselle. Oppilaitoksen pitää pystyä tarjoamaan kaikille oppimisvälineet koulutusasteesta riippumatta.

Digitalisaatio, automatisaatio ja globalisaatio muuttavat perusteellisesti yhteiskuntaa. Työprosessit tehostuvat ja työtehtävät monipuolistuvat samaan aikaan, kun yhä harvemman riittävän toimeentulon turvaa perinteinen työsuhde. Informaation määrä ja tiedonvälityksen nopeus elämässämme kasvaa räjähdysmäisesti, jolloin lähdekriittisyyden ja oikean tiedon erottaminen virheellisestä tulee tärkeämmäksi kansalaistaidoksi kuin koskaan aikaisemmin. Sosiaalisen median algoritmit ja big data mahdollistavat aiempaa tehokkaamman mielipiteen ohjaamisen ja myös sen vuoksi tiedon kriittinen arviointi on tärkeää.

Sivistys, koulutus ja jatkuva oppiminen, joka alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi koko elämän, tarjoaa yksilölle parhaat edellytykset selvitä muuttuvassa maailmassa ja muokkaa yhteiskuntaa oikeudenmukaisempaan suuntaan. Koulutuspolun eri vaiheiden tulee tukea yksilön kehittymistä ja taitojen omaksumista mielekkäällä tavalla. Nivelvaiheet eri koulutusasteiden välillä ovat herkkiä ja niissä tulee tarjota yksilölle tukea ja kannustusta, heidän erityistarpeensa huomioiden.

Osaamisen rutiininomaisesta linkittämisestä tiettyyn tutkintoon pitää luopua. Yksilön tulee voida jatkaa oman osaamisensa ja itsensä kehittämistä myös työurallaan ja sen jälkeenkin. Myös koulutusjärjestelmää tulee uudistaa suuntaan, jossa korkeakouluille muodostuu aidot kannustimet järjestää täydentävää koulutusta ja tukea elinikäisen oppimisen tavoitteita.

Sukupuolisensitiivinen näkökulma ja tasa-arvokasvatus ovat kaikkia koulutusasteita läpileikkaava teema. Tasa-arvotyön on kaikilla koulutusasteilla oltava säännöllistä ja suunnitelmallista. Sosialidemokraattinen opiskelijaliike uskoo, että tiedon, osaamisen ja sivistyksen arvo ei ole vain siinä aineellisessa hyvässä, joita ne meille tuottavat, vaan siinä merkityksellisyydessä, ilossa ja onnessa, joita ne parhaimmillaan ihmiselle antavat.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on merkittävin sosioekonomisen taustan eroja tasaava koulutuspolitiikan osa-alue. Jokaisella lapsella tulee olla aito mahdollisuus päästä tavoitteellisen varhaiskasvatuksen piiriin. Varhaiskasvatus on muutettava maksuttomaksi. Pedagogisesti pätevän ja eri ammattialoja edustavan varhaiskasvatushenkilöstön määrä päivähoitossa on turvattava ja laadullisiin sisältöihin kiinnitettävä erityistä huomiota. Päivähoitossa lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välinen suhdeluku on riittävä ja varmistaa jokaisen lapsen kohtaamisen yksilöllisellä tasolla.

Varhaiskasvatuksen osallistumisaste on nostettava eurooppalaiselle tasolle, 90-95 prosenttiin, sillä varhaiskasvatukseen osallistuminen luo pohjan myöhemmälle oppimiselle. Globaalissa maailmassa monikielisyyden merkitys on kasvanut. Vieraan kielen oppimisen valmiuksien kehittäminen on aloitettava jo varhaiskasvatusvaiheessa. Erityisesti eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kehitykselle varhaiskasvatuksella on ratkaiseva merkitys kielen oppimiselle, kotoutumiselle ja myöhemmälle koulumenestykselle.

- Varhaiskasvatuksessa on noudatettava lähipäiväkotiperiaatetta.
- Varhaiskasvatuksesta on tehtävä maksutonta.
- Nostetaan varhaiskasvatukseen osallistumisaste Suomessa eurooppalaiselle tasolle.
- Pedagogisesti pätevän henkilöstön määrä ja varhaiskasvatuksen laadulliset kriteerit on turvattava.
- Lasten kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia on lisättävä varhaiskasvatuksen puitteissa.

Peruskoulu

Kaikille maksuton peruskoulu on yhteiskuntamme kivijalka. Digitalisaatio ei saa lisätä perheiden kuluja Suomen opettajien korkeakoulutus on laadukasta ja kansainvälisesti tunnustettua ja se toimii opetuksen laadun takeena. Koulun tarjoama kasvu- ja oppimisympäristö on monipuolinen, sillä koulussa harjoitellaan ryhmittä ja sosiaalisia taitoja. Tämän vuoksi kotiopetuksen ehtoja tulee kiristää ja niiden täytyy perustua selkeään oppilaan olosuhteista lähtevään tarpeeseen.

Tasa-arvoisuuden edistämiseksi lähikouluperiaate on paras vaihtoehto ja siihen tulisi palata, sillä kouluvalinta edistää koulutuksen periytyvyyttä. Lapsen lähikoulu tulee jatkossakin valita koulumatkan turvallisuuden perusteella. Koulujen eriytymiseen sosioekonomisesti tai etnis-kulttuurisesti tulee puuttua muun muassa niin sanotulla positiivisen diskriminaation eli myönteisen erityiskohtelun määrärahalta..

Opetuksessa on panostettava erilaisten ihmisten ja elämäntapojen kunnioittavaan kohtamiseen yksilönvapaus ja tasa-arvo edellä. Koulutuksessa on painotettava aktiivista kansalaisuutta ja yhteiskunnallisen ymmärryksen kehittymistä. Oppilaita on kannustettava itsenäiseen ajatteluun ja aktiiviseen osallistumiseen.

Oppiainesisältöjä tulee uudistaa. Uskonnonopetus ei saa olla tunnustuksellista eikä eriarvoistaa oppilaita. Uskonto oppiaineena tulee korvata katsomusvapaalla ja neutraalilla elämänkatsomusaineella, joka tutustuu monipuolisesti eri uskontoihin ja kulttuureihin sekä opettaa arvoista ja etiikasta. Peruskoulun opettajille on taattava riittävät valmiudet opettaa katsomusainetta. Tähän tulee kuitenkin kehittää riittävän monipuolinen oppimateriaali ja sisältö.

- Oppilaitoksen tulee tarjota oppimateriaalit, myös digitaaliset välineet, kaikille yhdenvertaisesti.
- Perusopetuksessa tulee siirtyä yhteiseen tunnustuksettomaan katsomusaineeseen.

- Kotiopetuksen myöntämisperusteita tulee kiristää.
- Lähikouluperiaatteeseen on palattava.
- Oppimateriaaleja täytyy tasa-arvoistaa sukupuolisensitiivisempään muotoon, eli materiaaleissa pitää esiintyä sukupuoli-identiteetiltään erilaisia ihmisiä.
- Oppiainerajat ylittävää ilmiöpohjaista oppimisen määrää tulee lisätä peruskouluissa opetussuunnitelman kautta.
- Taito- ja taideaineiden arvioinnissa tulee jatkossakin painottaa aktiivisuutta ja yrittämistä sekä oppilaan kehitystä osaamisen rinnalla. Numeerisesta arvioinnista taito- ja taideaineissa tulee luopua
- Opinto-ohjauksen tulee olla laadukasta, monipuolista ja riittävästi resursoitua sekä yhdenvertaista.

Toinen aste

Lukion rooli on olla yleissivistyksen kautta jatko-opintoihin valmistava koulutusmuoto ja ammatillinen koulutus valmentaa osaavia ja ammatillisesti sivistyneitä käytännön tekijöitä. Kumpaan koulutusmuotoa on kehitettävä niiden omista lähtökohdistaan. Ammatillista koulutusta kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota jatko-opinto mahdollisuuksiin ja valmiuksiin. Ammatillisten perustutkintojen jatko-opintokelpoisuuksia tulee kehittää yhdessä korkeakoulu-yhteisön kanssa.

Lukiossa opiskelijoiden pitää päästä tutustumaan vähintään yhden kurssin verran kaikkiin aineisiin. Samalla pitää parantaa opiskelijoiden työelämävalmiuksien kehittymistä. Jokaiselle lukiolaiselle on tarjottava valinnainen TET-jakso, jonka voisi käyttää joko työelämään tai korkeakouluun tutustuen. Lukio-opetuksen tulee myös kannustaa opiskelijaa tiedon kyseenalaistamiseen, kriittiseen suhtautumiseen, tekijänoikeuksien huomioimiseen sekä omaan ajatteluun. Kielten ylioppilaskirjoituksia on muutettava siten, että opiskelija saa tutkinnon yhteydessä kansainvälisen todisteen kielitaidostaan.

Ammatillisen koulutuksessa on huolehdittava kontaktiopetuksen riittävästä määrästä ja laadusta. Opiskelun on rakennuttava monipuolisesti erilaisista opetusmuodoista opiskelijan elämäntilanne huomioiden. Opiskelijalle suunnitellaan henkilökohtainen opintopolku yhdessä oppilaitoksen opettajan kanssa. Oppilaitoksen vastuulla tulee olla, että henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma suunnitellaan yksilöllisesti kullekin opiskelijalle. Opiskelijoilla tulee olla myös oikeus saada ammattitaitoista ohjausta ja palautetta oman, työpaikalla tapahtuvan, oppimisen etenemisestä. Ammatillisen erityisopetuksen valmiuksia täytyy lisätä. Erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille tulee aina taata mahdollisuus opiskeluun yhdessä muiden ikäistensä kanssa riittävän tuen avulla.

Toisen asteen oppilaitosten yhteistyötä ja opiskelijoiden mahdollisuuksia opintosisältöjen valitsemiseen oppilaitosrajat ylittäen tulee kehittää tavalla, joka avaa opiskelijoille monipuoliset mahdollisuudet jatko-opintoihin ja työelämään. Toisen asteen opiskelijalla tulee olla mahdollisuus halutessaan suorittaa kaksois- tai kolmoistutkinto. Sen sujuvuudelle oppilaitosten välinen toimiva yhteistyö on edellytys.

Siirtymistä toiselta asteelta jatko-opintoihin on sujuvoitettava erityisesti henkilökohtaisen opinto-ohjauksen määrää lisäämällä. Toisen asteen opiskelijoilla on oltava riittävän hyvä kuva itseään kiinnostavien korkeakouluopintojen sisällöstä ja niiden tarjoamista mahdollisuuksista. Opinto-ohjauksen on oltava kiinteä osa opintoja ja siihen on taattava riittävät resurssit määrittelemällä yhdelle opinto-ohjaajalle enintään 200 ohjattavaa. Opinto-ohjauksen oikea-aikaisuutta on kehitettävä suuntaan, jossa opintojen alussa tuetaan erityisesti opiskelu- ja ajanhallintataitojen kehittymistä. Samalla varmistetaan, että erilaiset suunnitelmat ovat hyödyllinen tuki opiskelijalle. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa, tutkintosuunnitelmaa sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelmaa päivitetään opintojen edetessä. Opinto-ohjaus pitää myös aloittaa heti toisen

asteen opintojen alettua, jotta opiskelijalle jää aikaa miettiä kurssivalintoja, jotka tukevat kiinnostavia jatko-opintomahdollisuuksia.

Opetuksessa on otettava huomioon erilaiset tavat oppia tarjoamalla erityistä tukea niin opiskelujen kuin kokeiden suorittamiseen. Oppimateriaaleissa on hyödynnettävä digitalisaation tarjoamat mahdollisuudet monipuolistamiseen eikä vain nykyisten materiaalien siirtämiseen sähköiseksi. Oppivelvollisuus on pidennettävä toiselle asteelle ja toinen aste on muutettava täysin maksuttomaksi. Oppivelvollisuuden tulee jatkua toisen asteen loppuun asti nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi ja työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi.

- Toinen aste on tehtävä maksuttomaksi ja oppivelvollisuutta on pidennettävä kattamaan toinen aste.
- Kehitetään jatko-opintoihin pääsemiseen uusia opintopolkuja pääsykokeiden ja ylioppilaskokeiden rinnalle: korkeakouluopintojen aloittaminen 2. asteen aikana ja opinto-oikeuden saaminen riittäväillä arvosanoilla.
- Ammatillisen koulutuksen korkeakoulujen hakukelpoisuutta on kehitettävä tarjoamalla vapaavalintaisia lisäopintoja ja akateemisiin opintoihin valmentavia kursseja.
- Opinto-ohjaukseen on taattava riittävät resurssit määrittelemällä yhdelle opinto-ohjaajalle enintään 200 ohjattavaa.
- Toisen asteen opinto-ohjauksen resurssit on turvattava ja niitä on kohdistettava nykyistä enemmän opiskelijoiden henkilökohtaisiin jatko-opintovalintoihin.
- Oppilaitoksen tulee tarjota oppimateriaalit, myös digitaaliset välineet, kaikille yhdenvertaisesti.
- Lukion rooli on olla yleissivistyksen kautta jatko-opintoihin valmistava koulutusmuoto, samalla panostaen opiskelijoiden työelämä- ja yhteiskuntavalmiuksia.
- Lukiosta valmistuessaan opiskelijan tulee saada kansainvälinen todiste kielitaidostaan.

Korkeakouluun siirtymisen nivelvaihe

Toisen asteen jälkeen ilman opiskelupaikkaa jääneet nuoret kohtaavat merkittävän syrjäytymisriskin. Välivuodelle joutuneelle nuorelle täytyy antaa tukea ja ohjausta niin, että palvelut ovat saatavilla yhdestä paikasta. Nuorisotakuuta on vahvistettava. Tämä kattaa TE-toimiston, opinto-ohjauksen sekä mielenterveyspalvelut. Ilman opiskelupaikkaa jääneille tulee tarjota mahdollisuus avoimen korkeakoulun opintoihin maksutta. Korkeakoulujen tarjoamien avointen opintojen ei tule toimia maksullisena väylänä valintajärjestelmän kiertämiseen eikä avointen korkeakoulujen tule myöntää tutkintoja.

- Väli vuoden palvelut on tarjottava keskitetysti yhdestä paikasta..
- Avoimen väylän opintojen tulee olla maksuttomia niille, joilla ei ole vielä tutkinnonsuoritusoikeutta. Avoimen väylän aloituspaikkoja ja avoimen väylän kautta saatavia tutkinto-opiskelupaikkoja on lisättävä.

Korkea-aste

Korkeakoulutuksen tulee olla yhteiskunnallisesti vaikuttavaa, kansainvälistä ja saavutettavaa. Korkeakoulutuksen pitkäjänteinen kehittäminen on opiskelijan ja yhteiskunnan etu etenkin nyt kun työelämässä tarvitaan yhä enemmän korkeaa osaamista siirryttäessä ongelmanratkaisuun ja asiantuntijatyöhön. Viime aikoina suomalaisten ikäpolvien korkeakoulutusaste on kääntynyt laskuun. Tämä kehitys tulee saada käännettyä ja tavoitteena tulee olla viidenkymmenenviiden prosentin korkeakoulutusaste vuoteen 2030 mennessä. Tähän tavoitteeseen pääseminen vaatii nykyisen hakijasuman purkua ja korkeakoulualoituspaiikkojen kasvatusta erityisesti aloilla, joilla työvoimasta on pulaa. Jokaisessa

maakunnassa on oltava vähintään yksi korkeakoulu. Korkeakouluille tulee taata tarvittavat resurssit näitä tavoitteita varten ja koulutuksen laadun takaamiseksi

Opiskelijavalintaa tulee kehittää siten, että se mittaa hakijoiden motivaatiota, soveltuvuutta alalle sekä kykyä suoriutua opinnoista eikä ole suurissa määrin riippuvainen toisen asteen opintomenestyksestä. Korkeakoulujen valintakriteereissä ei tule vaatia S2 (Suomi ei-äidinkielenä) Suomen kirjoittaneilta tiukempia vaatimuksia, kuin Suomen äidinkielenä kirjoittaneilta. Korkeakoulujen sisäisiä koulutusohjelmien vaihtoja tulee sujuvoittaa siten, että vaihdosta ei muodostu liikaa kuormitusta opiskelijalle. Ensikertalaisikiintiöistä opiskelijavalinnoissa on luovuttava. Samojen alojen pääsykokeet tulee toteuttaa valtakunnallisina yhteisvalintoina.

Suomalaisen korkeakoulutuksen rahoituksen on oltava ennakoitavaa ja tasa-arvoinen perusrahoitus on turvattava. Korkeakoulujen erityisvahvuuksia tulee vahvistaa, mutta samalla on säilytettävä korkeakoulujen oikeus monialaisuuteen ja monitieteisyyteen. Tutkintoon johtavan koulutuksen tulee olla opiskelijalle maksutonta. Maksuttomuus tulee laajentaa takaisin myös EU- ja ETA -alueen ulkopuolisille opiskelijoille. Kansainvälisille opiskelijoille tulee myöntää oleskelulupa työnteko-oikeudella koko tutkinnon ajaksi ja valmistumisen jälkeen opiskelijalle myönnetään työntekijän pysyvä oleskelulupa. Työllistymistä on myös tuettava lisäämällä mahdollisuuksia opiskella kotimaisia kieliä. Ulkomaisten opiskelijoiden maahantuloa on helpotettava laskemalla maksuja ja yksinkertaistamalla oleskelulupakäytäntöjä.

Korkeakoulut tekevät tiivistyvää yhteistyötä, mutta pysyvät tavoitteeltaan ja tarkoitukseltaan erillisinä. Siirtymistä duaalimallin puolelta toiselle sujuvoitetaan niin, että korkeakoulututkinnon suorittaneilla on tosiasialliset mahdollisuudet jatkaa opintojaan toisessa korkeakoulussa oli kysymys sitten ammattikorkeakoulusta tai yliopistosta. Kaikki teennäiset esteet siirtymissä on poistettava. Siirtymissä on mahdollista hyödyntää soveltuvuuskokeita. Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tulisi tarjota opiskelumahdollisuuksia yli raja-aitojen sekä yhteistyössä keskenään. Opintoja voi suorittaa monimuotoisesti, monialaisesti, joustavasti ja ympärivuotisesti eri opiskelumenetelmiä hyödyntäen. Korkeakouluja kannustetaan erityisesti yhteisten verkko-opintojen tarjoamiseen.

Koulutusvienti on yksi korkeakoulujen painopisteistä, mutta se tulee toteuttaa eettiset periaatteet ja tasa-arvo huomioiden. Suomalaisten korkeakoulujen tulee voida tarjota tilauskoulutusta muille valtioille sekä kansainvälisille järjestöille.

Aiemmin hankittu osaaminen tulee tunnistaa ja tunnustaa parantamalla ja yhtenäistämällä HOT- ja AHOT-käytänteitä sekä kehittämällä erilaisia työn opinnollistamisen keinoja. Opiskelijoiden osaamisen arvioinnin tulee sisältää myös sanallista palautetta osaamisen kehittymisestä, jotta opiskelija oppii tunnistamaan oman osaamisensa ja kehittymistarpeensa. Opetushenkilöstön riittävä määrä, alakohtainen ja pedagoginen osaaminen, tietotekniset taidot sekä vähintään C1/YKI5 -tason opetuskielen taito takaavat koulutuksen korkeatasoisuuden. Opetusta tulee myös kehittää yhä enemmän pois ulkoa opettelusta ja kohti syvällistä oppimista ja ymmärtämistä niin, että tieto linkittyy aikaisempiin tietokokonaisuuksiin ja johtaa parhaimmillaan uuteen tietoon ja oivalluksiin. Perustutkimuksen osuus on turvattava ja Suomen Akatemian asema säilytettävä.

Opiskelijoilla tulee olla halutessaan mahdollisuus siirtyä työelämään ja kerätä työkokemusta alemman ja ylemmän korkeakoulututkintojen suorittamisen välillä menettämättä opinto-oikeuttaan korkeakoulututkintoon. Moni korkeakouluopiskelija työskentelee myös opintojensa ohessa ja tämä tulee nähdä mahdollisuutena korkeakoulujen ja työelämän kommunikoinnille.

- Suomalaisten korkeakouluaste on nostettava 55 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä kasvattamalla korkeakoulualoituspaiikkojen määrää aloilla, joilla työvoimasta on pulaa. Korkeakouluopintojen läpäisyaste on saatava paremmaksi.
- Ensikertalaisikiintiöistä opiskelijavalinnoissa on luovuttava eikä toisen asteen opintomenestys saa ratkaista tuleeko hakija valituksi korkeakouluun vai ei.
- Valintakoemenettelyä on kehitettävä tavalla, joka tekee valmennuskurssien järjestämisestä vähemmän houkuttelevaa, ja valintakoemateriaalin tulee olla maksutonta sekä saatavilla sähköisesti.
- Korkeakoulutusohjelmien välisiä vaihtoja tulee sujuvoittaa.
- Opiskelijoille sähköinen pääsy kaikkien kurssien kaikkeen materiaaliin ja luentotalenteisiin.
- Opiskelijan tulee saada harjoittelusta kohtuullinen palkka ja korkeakoulujen tulee taata harjoittelupaikka opiskelijoille aloilla, joilla harjoittelun suorittaminen on pakollinen osa opintoja. Rakenteet jotka estävät palkan saamisen tulee poistaa.
- Opiskelijoilla tulee olla vahva edustus kaikissa korkeakoulujen toimielimissä, tasakolmikanta-periaatteen mukaisesti.

AMMATTIKORKEAKOULUT

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa korkeakouluopetusta, joka perustuu työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin, sekä harjoittaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Yhä useampi ammattikorkeakouluopiskelija opiskelee toista tutkintoaan tai on päivittämässä omaa osaamistaan vastatakseen muuttuviin työelämän tarpeisiin. Päivätoteutuksen lisäksi ammattikorkeakouluissa on mahdollisuus suorittaa opintoja joustavammalla monimuoto- ja verkkototeutuksilla, joiden opetuksen laadun on oltava päivätoteutusta vastaavaa. Tutkintoon johtavan koulutuksen lisäksi onkin tarpeellista että ammattikorkeakoulut tarjoavat myös opintojaksoja, joiden avulla on mahdollista päivittää työelämässä tarvittavia esimerkiksi teknologisia taitoja.

Murroksessa oleva työelämä tarvitsee myös monialaista osaamista toiselta asteelta aina maisteri- sekä tohtoritason tutkimus- ja kehittämisosaamiseen. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijavalinta perustuu osaamiseen, ei työkokemuksen pituuteen ja tutkintonimike on maisteri (AMK). Lisäksi ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden mahdollisuuksia jatko-opintoihin on vahvistettava.

Opiskelijoiden osallistuminen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan (TKI) sekä teorian yhdistäminen työelämäprojekteihin opettajien johdolla on ammattikorkeakoulujen ehdoton vahvuus. Työelämälähtöisten projektien ja TKI-hankkeiden avulla opiskelija oppii soveltamaan osaamistaan käytännössä ja saa mahdollisuuksia esimerkiksi työharjoittelun tai opinnäytetyön tekemiseen. Opetushenkilöstön ajantasaisesta työelämäosaamisesta on pidettävä huolta säännöllisillä työelämäjaksoilla. Opetuksella sekä TKI-taidoilla tuetaan myös yrittäjyyttä ja yrittäjyydestä kiinnostuneille tarjotaan tukea oman yrityksen perustamiseen.

Ammattikorkeakoulut kehittävät yhdessä tutkimuslaitosten, työ- ja elinkeinoelämän, kolmannen sektorin ja julkishallinnon kanssa uutta tietoa ja osaamista sekä palveluja tai tuotteita niin kutsuttujen innovaatioekosysteemien avulla. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan yhdistyy yhä useammin myös osaamisen kehittäminen (TKIO), jossa luodaan uusia malleja osaamisen ja kouluttautumisen kehittämiseen työpaikoilla. Suomen Akatemian rahoituksen perusteita tulee kehittää suuntaan, joka mahdollistaa aidosti myös ammattikorkeakoulujen rahoituksen TKI-toimintaan.

- Monimuoto- verkkototeutuksien opetuksen laatu on varmistettava.
- Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tutkintonimike on maisteri (AMK).

- Opetushenkilöstön ajantasaisesta työelämäosaamisesta on pidettävä huolta säännöllisillä työelämäjaksoilla.
- Yrittäjyydestä kiinnostuneille opiskelijoille tarjotaan tukea oman yrityksen perustamiseen.

YLIOPISTOT

Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, ja antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta. Yliopistot kouluttavat kriittisiä ajattelijoita ja osaajia. Yliopistot huomioivat yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset ja reagoivat muuttuviin koulutus- ja tutkimustarpeisiin. Päätöksentekoon osallistuminen on opiskelijoiden oikeus. Opiskelijoilla tulee olla vahva edustus kaikissa korkeakoulujen toimielimissä, tasakolmikanta-periaatteen mukaisesti.

Yliopisto-opiskelijoilla on mahdollisuus valita sivuaine haluamansa korkeakoulun tarjonnasta huomioiden kuitenkin alakohtaiset erityispiirteet.

Liikkuvuus yliopistojen, julkisen ja yksityisen sektorin välillä toteutuu esimerkiksi tutkijoiden siirtymisessä myös yliopiston ulkopuolelle. Julkinen ja yksityinen sektori hyötyvät tästä saadessaan tutkijan myötä tietoa ja osaamista ja sieltä tuleva osaaminen taas nähdään mahdollisuutena kehittää yliopistojen tutkimusta ja opetusta.

Yliopistojen autonomia turvaa tieteenharjoittamisen vapauden. Korkeakoulu- ja tiedepolitiikkaa tulee tehdä pitkäjänteisesti visionaan kyky ratkoa yhteiskunnan ja ihmiskunnan merkittävämpiä ongelmia. Yliopistot kannustavat yhteistyöhön eri korkeakoulujen välillä sekä monitieteisyyteen ja tieteidenvälisyyteen. Opiskelijoita ja tutkijoita kannustetaan liikkuvuuteen esimerkiksi eri korkeakoulujen välillä.

Tutkijoiden oletetaan olevan tieteen monitaitureita, sillä tutkimuksen lisäksi heidän odotetaan selviävän jatkuvista määräaikaissuunnista, rahoituksen hakemisesta, epävarmuuden tunteesta sekä opettamisesta ja yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumisesta. Tutkijoiden työn kuormittavuutta tulee pyrkiä vähentämään yliopistojen tarjoamien tukipalveluiden kautta. Suomalaisten yliopistojen houkuttavuutta työnantajana tulee pyrkiä kasvattamaan myös ulkomaalaisten tai ulkomailla tutkintonsa suorittaneiden keskuudessa.

Julkisesti rahoitetun tutkimuksen tulosten, opetusmateriaalin sekä hallintoasiakirjojen tulee olla julkisia. Tutkimusten tuloksien tulee olla myös kansalaisten hyödynnettävissä ja ne tulee kertoa ymmärrettävästi. Yhteiskunnallisen ilmapiirin tulee olla mahdollisimman avoin, jotta tutkijat voivat julkaista tutkimustuloksiaan ilman pelkoa ja heihin kohdistuvaan vihapuheeseen tulee puuttua.

- Yliopisto-opiskelijoiden tulee pystyä valitsemaan sivuaine haluamansa korkeakoulun tarjonnasta kuitenkin huomioiden alakohtaiset erityispiirteet.
- Tutkijoiden liikkuvuutta yliopistoista elinkeinoelämään tai toiseen korkeakouluun tulee edistää.
- Suomalaisten yliopistojen houkuttelevuutta pitää lisätä ulkomaalaisten ja ulkomailla tutkintonsa suorittaneiden keskuudessa.
- Julkisesti rahoitetun tutkimuksen tulosten, opetusmateriaalin sekä hallintoasiakirjojen tulee olla pääosin julkisia.

Elinikäinen oppiminen ja vapaa sivistystoiminta

Uudelleen kouluttautumisen mahdollisuuksia tulee parantaa, sillä työmarkkinat ovat muutoksessa eikä yhdellä koulutuksella välttämättä työllisty koko elämän ajaksi. Yhteiskunnassa tulee luoda rakenteita, jotka tarjoavat joustavia mahdollisuuksia opiskella ja sivistää itseään läpi elämän. Opiskelu kuuluu kaikille iästä huolimatta. Työvoimaan kuuluvilla tulee olla subjektiivinen oikeus työuran aikaiseen täydennyskoulutukseen, jotta työntekijällä on mahdollisuus päivittää ja syventää teoreettista ymmärtämystään sekä haastaa itsensä kyseenalaistamaan jo aiemmin opittua ja ehkä jo vanhentunuttakin tietoa. Eri oppilaitosten ja korkeakoulujen yhteistyötä yritysten kanssa tällaisen koulutuksen järjestämiseksi tulee kehittää ja rahoituksen tulee kannustaa korkeakouluja järjestämään laajemmin muutakin kuin tutkintoon johtavaa koulutusta. Mahdollisuuksia opiskella työttömyysturvalla on laajennettava.

Elinikäisen oppimisen mahdollistamiseksi Suomessa tulee luoda osaamistilijärjestelmä, jonka kautta työelämässä oleville tarjotaan mahdollisuus oman osaamisensa kehittämiseen. Osaamistilin avulla voisi kattaa kouluttautumisen kustannuksia. Tili rahoitettaisiin työnantajilta ja työntekijöiltä kerättävillä vakuutusmaksuilla sekä valtion rahoituksella.

Työväenopistojen, kansanopistojen ja muiden suomalaisten laajaa sivistyspohjaa edistävien tahojen toimintaedellytykset on turvattava ja niissä suoritettujen opintojen hyödyllisyys on tunnustettava ja näiden opintojen arviointia todellisen arvonsa mukaan on kehitettävä yhteistyössä koulutuksenjärjestäjien ja työnantajien kanssa. Näiden opistojen ja muiden tahojen on tarjottava edullisia korkeakouluopintoihin valmistavia opintoja. Kaikilla tulee olla mahdollisuus laadukkaisiin ja nykyaikaisiin kirjastopalveluihin riippumatta asuinkunnasta.

- Työelämässä olevilla on oltava subjektiivinen oikeus lisäkouluttautumiseen ja työuran aikaiseen oppimiseen.
- Suomessa on otettava käyttöön vakuutusmaksuihin rahoitettava osaamistili.
- Vapaan sivistystoiminnan merkitystä ja arvostusta on korostettava.
- Laadukkaat ja nykyaikaiset kirjastopalvelut on varmistettava valtakunnallisesti.

HYVINVOIVA OPISKELIJA VAIKUTTAVANA OSANA YHTEISKUNTAA

Opiskelijayhteisö

SONK kannattaa lämpimästi opiskelijoiden järjestäytymistä ja yhteiskunnallista aktiivisuutta. Ylioppilas- ja opiskelijakunnat ovat kykeneviä organisaatioita toimimaan yliopisto- ja ammattikorkeakoululain määräämällä tavalla opiskelijoiden yhteenkuuluvuuden tunteen lisääjinä ja edunvalvojina niin korkeakouluissa kuin yhteiskunnassakin.

Suomalainen korkeakouluopiskelijoiden muodostama aktiivinen verkosto on maailmanlaajuisesti harvinainen ilmiö. On rikkaus, että opiskelijat ovat suomalaisessa yhteiskunnassa aktiivisia keskustelijoita, joita otetaan aktiivisesti mukaan esimerkiksi korkeakoulujen, toimeentulon ja yhteiskunnan kehittämiseen. Parhaassa tapauksessa opiskelijaelämä ja korkeakouluopinnot ruokkivat toisiaan luomalla verkostoja ja mahdollistamalla vuoropuhelua erilaisista koulutustaustoista tulevien opiskelijoiden kesken. Opiskelijayhteisö tukee myös opiskelijoiden jaksamista ja tätä kautta auttaa opintojen etenemistä. Opiskelijayhteisössä tulee huomioida yhdenvertaisesti kansainväliset ja vaihto-opiskelijat.

Korkeakouluopiskelijat ovat järjestäytyneet korkeakoulujensa opiskelija- ja ylioppilaskuntiin. Opiskelija- ja ylioppilaskunnat hoitavat lakisääteisiä tehtäviään ja täyttävät siten yliopisto- ja ammattikorkeakoululakeihin kirjattua kasvatustehtävää. Jokaisen suomalaisen korkeakouluopiskelijan tulee kuulua joko opiskelija- tai ylioppilaskuntaan. Kaikkien suomalaisten opiskelijoiden muodostama yhtenäinen opiskelijaliike olisi korkeakoulutuksen ja opiskelijaelämän kehittämisen kannalta todellinen voitto.

Opiskelija- ja ylioppilaskuntien resurssit on turvattava, jotta lakisääteisten tehtävien toteuttaminen on mahdollista. Tätä tarkoitusta varten myönnetään julkista selkeisiin kriteereihin perustuvaa rahoitusta. Julkisen rahoituksen myöntämisen ensisijaisina kriteereinä tulee olla monipuolinen opiskelijoiden edunvalvonta ja opiskelijoiden sosiaalista asemaa ja hyvinvointia edistävien palveluiden ja toimintojen järjestäminen. Lisäksi opiskelija- ja ylioppilaskunnat voivat hankkia omaa rahoitusta esimerkiksi harjoittamalla liiketoimintaa. Opiskelija- ja ylioppilaskuntien rahoituksen turvaamisesta valtion budjetista tulee tehdä selvitys kuluvan vaalikauden aikana, opiskelijoiden tulee olla edustettuna selvityksen teossa. Rahoituksen ei tule olla pois valtakunnallisten nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen rahoituksesta.

Ylioppilas- ja opiskelijakuntien edustajistovaalit ovat keskeinen osa opiskelijayhteisön demokratiaa. SONK tähtää yhteistyössä muiden poliittisten opiskelijajärjestöjen kanssa korkeakoulujen opiskelija- ja ylioppilaskuntien edustajistovaalien äänestysprosentin nostoon. SONK pitää poliittisesti sitoutuneita ehdokaslistoja tärkeänä osana korkeakouludemokratiaa, sillä poliittiset listat tarjoavat opiskelijoilla selkeät yhteiselle arvopohjalle perustuvat äänestysvaihtoehdot. Lisäksi poliittisesti sitoutuneet ehdokaslistat lisäävät yhteistyötä eri opiskelija- ja ylioppilaskuntien kesken. Ylioppilas- ja opiskelijakuntien sekä korkeakoulujen tulee kehittää ja ylläpitää myös mahdollisimman laajasti erilaisia keinoja opiskelijoille vaikuttaa, joihin kaikki pystyvät yhdenvertaisesti osallistumaan.

Jokaisessa korkeakoulussa tulee olla opiskelijaedustus kaikilla päätöksenteon tasoilla. Opiskelijoiden edustajilla tulee olla aito mahdollisuus vaikuttaa korkeakoulujen sisäisiin asioihin. Lisäksi opiskelijoita tulee kannustaa osallistumaan aktiivisesti päätöksentekoon korkeakouluissa ja opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksista tulee tiedottaa aktiivisesti..

- Korkeakouludemokratiaa ja korkeakoulujen autonomiaa on vahvistettava lainsäädännössä.
- Opiskelijoiden edunvalvonta, koulutuksen kehittämistä ja opiskelijoiden sosiaalista asemaa ja hyvinvointia edistävien palveluiden sekä opiskelijoiden harrastusmahdollisuuksien järjestäminen on turvattava.
- Opiskelija- ja ylioppilaskuntien rahoituksen turvaamisesta valtion budjetista tulee tehdä selvitys.
- Poliittisesti sitoutuneet listat ovat tärkeä osa korkeakouludemokratiaa.
- Jokaisessa korkeakoulussa tulee olla opiskelijaedustus kaikilla päätöksenteon tasoilla.

Opiskelijaterveydenhuollon järjestäminen ja rahoitus

Terveyspalvelujärjestelmä ja riittävästi resursoitujen terveyden- ja sairaanhoidon palvelut tukevat hyvinvointia sekä ylläpitävät työ- ja opiskelukykyä. Kaikki korkeakouluopiskelijat ovat Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) piirissä. YTHS:n palveluverkon tulee olla laaja ja alueellisesti tasavertainen. Mielenterveyspalveluiden ja muiden terveyspalveluiden tulee pääsääntöisesti toteutua toimipisteessä tapahtuvana henkilökohtaisena asiakaskäyntinä. Etävastaanottoa tulee hyödyntää vain asiakkaan omasta toiveesta ja toimipisteessä tapahtuva asiakaskäyntejä tukevana palveluna, ei niitä korvaavana.

Opiskeluterveydenhuollon päätehtävä on opiskelukyvyyn tukeminen. Tämä edellyttää paitsi opiskelijan kohtaamista, myös opiskeluympäristön riittävää tuntemusta. Opiskeluterveydenhuolto on kokonaisuus, johon

kuuluu opiskeluyhteisön terveyden ja turvallisuuden edistäminen, ongelmien ennaltaehkäisy sekä sairauksien hoito. Sen osia ovat sekä yleis-, suun-, mielen- että seksuaaliterveyden palvelut. Opiskelijaterveydenhuollon on tarjottava myös opintojen vaatimat terveysterveyspalvelut, kuten rokotukset.

YTHS ei kerää käyntimaksuja. YTHS:n rahoittajia ovat tulevaisuudessa opiskelijat (n. 23 %) ja valtio (n. 77 %). YTHS on voittoa tavoittelematon säätiö eikä sillä ole omaa varallisuutta. Riittävä julkinen rahoitus on toimivan opiskeluterveydenhuollon ehto. Opiskelijoilta veroluontoisen terveydenhuoltomaksun kerää KEELA.

Pidemmillä aikavälillä korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon palvelut tulee järjestää julkisella sektorilla eikä erillistä järjestelmää opiskelijoille ylläpidetä. Julkista terveydenhuoltoa tulee kehittää niin, että se kykenee vastaamaan palveluntarpeeseen. Julkisissa palveluissa tulee olla riittävästi resursseja seitsemän päivän hoitotakuun toteutumiseksi, joka tulee toteutua myös mielenterveyden palveluissa, ja palveluiden tulee olla maksuttomia, jotta korkeakouluopiskelijoiden siirtäminen niiden pariin on mahdollista. Yhdennäköisempi terveydenhuoltojärjestelmä olisi tasa-arvoisempi ja oikein toteutettuna tehokkaampi.

- Sekä yliopisto- että amk-opiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto tulee toteuttaa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiössä (YTHS).
- Opiskeluterveydenhuolto tulee järjestää yhtenäisenä kokonaisuutena ja säilyttää valinnanvapauden ulkopuolella.
- Opiskeluterveydenhuollon riittävä rahoitus on turvattava.
- Pidemmällä aikavälillä erillisestä korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollosta luovutaan ja opiskelijat siirtyvät kokonaan julkisen terveydenhuollon piiriin, mikä vaatii julkisten palveluiden riittäviä resursseja ja palveluiden maksuttomuutta.

Jaksaminen ja mielenterveys

Uupumus ja psyykinen oireilu ovat yhä enemmän esillä nyky-yhteiskunnassa. Lähes joka kolmas korkeakouluopiskelija kärsii jonkinasteisesta mielenterveyden ongelmasta. Määrä on kasvanut huomattavasti vuosituhatien alusta. Kolmannes korkeakouluopiskelijoista kokee myös runsaasti stressiä ja lähes joka viides kokee hukkuvaan opintoihin liittyvän työmäärän alle. (KOTT 2016) Mielenterveyteen liittyviä ongelmia ei kuitenkaan aina tunnisteta tai niihin ei puututa riittävän ajoissa. Yhteiskunnan arkirutiinit ja opiskelu tulisikin järjestää siten, etteivät ne kuormita yksilöitä liikaa.

Mielenterveyden tärkeyttä ja siitä huolehtimista tulisi nostaa esille jokaisella koulutusasteella sekä työelämässä. Jo perusasteelta lähtien on tärkeää antaa oppilaille työkaluja omasta jaksamisesta ja mielenterveydestä huolehtimiseen. Avoimuuden edistäminen ja kannustava keskustelukulttuuri luovat turvallisemman ja luottamuksellisemman ilmapiirin, joka osaltaan edistää kiusaamisen kitkemistä kouluista.

Myös korkeakoulujen tulee tehdä oma osansa opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja seuraamiseksi. Opinto-ohjauksen resursseja tulee lisätä. Lisäksi opiskelijoiden etenemistä ja jaksamista tulee seurata sekä tarvittaessa tarjota apua tai vaihtoehtoisia toimintatapoja ja joustoja opintoihin. Opintopsykologeja tulee olla psykologiliiton mitoitussuosituksen mukaisesti vähintään yksi 600-800 opiskelijaa kohti ja avun hakemisen kynnyksen pitää olla matala.

Myös opiskelijayhteisöllä ja sosiaalisilla suhteilla on suuri merkitys opiskelijoiden hyvinvoinnille. Tämän takia opiskelijajärjestöjen järjestämät tapahtumat ja yhteiset ajanvietot ovat tärkeitä. On tärkeää, että jokaisella

opiskelijalla on yhteisö, johon hän tuntee kuuluvansa ja josta saa vertaistukea. Erityistä huomiota on osoitettava verkkokoulutuksissa olevien opiskelijoiden tuutorointiin ja yhteisöjen luontiin.

Alkoholin käyttö on edelleen iso osa opiskelijakulttuuria. Korkeakoulujen, ylioppilas- ja opiskelijakuntien sekä YTHS:n tulee yhteistyössä kehittää opiskeluun liittyvään päihdekulttuuria parempaan suuntaan ja tukea päihteetöntä tapahtumakulttuuria. Paremmalla päihdekulttuurilla tuemme opiskelukykyä ja ennaltaehkäisemme muita mielenterveysongelmia. Opiskelijoille tulee tarjota matalan kynnyksen apua päihdeongelmiin.

Mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen on myös panostettava terveydenhuollon puolella. Resursseja mielenterveystyöhön on lisättävä, jotta jonot terveydenhuoltoon eivät kasvaisi kestävämmän pitkiksi vaan apua voisi hakea nopeasti ja matalammalla kynnyksellä. Resursseja voidaan lisätä muuttamalla psykoterapiakoulutus osaksi maksuttomia koulutusohjelmia.

On otettava käyttöön terapiatakuu, joka takaa nopean pääsyn mielenterveyspalveluiden piiriin jo ensimmäisen terveyskeskuskäynnin jälkeen. Oireenmukainen hoito tulee aloittaa kuukauden sisällä terveyskeskuskäynnistä. Kelan tukema kuntoutuspsykoterapia on toimiva malli pidempiin psykoterapiajaksoihin. Kelan enimmäiskorvaus ei kuitenkaan riitä kattamaan koko terapiakäynnin kustannuksia. Tästä syntyy huomattavia kustannuksia kuntoutujalle. Myös sopivan psykoterapeutin etsimisen kustannukset ovat tällä hetkellä yksilön vastuulla. Kuntoutuspsykoterapian tuleekin olla maksutonta alle 29-vuotiaille ja opiskelijoille. Kelan tulee jatkossa korvata kolme kokeilukäyntiä kuntoutujalle terapeutin etsimiseen.

Opiskelijalla tulee olla oikeus myös palautumiseen ja lepoon. Nykytilanteessa opiskelijan opiskellessa valtiovoimien asettamassa tavoitevauhdissa - 60 opintopistettä lukuvuodessa - tekee hän noin yhdeksässä kuukaudessa lähes täyden työvuoden verran töitä. Tähän päälle hän suorittaa kesällä joko kesäopintoja tai kartuttaa työkokemusta kesätöissä. Lepoon ei juurikaan jää aikaa. Sosiaaliturvaa uudistettaessa tuleekin pitää huolta, että jatkossa opiskelijalla on mahdollisuus myös palautua ilman pelkoa toimeentulon romahtamisesta

- Koulutuksessa on annettava työkaluja omaan mielenterveydestä ja jaksamisesta huolehtimiseen.
- Kiusaamista on ehkäistävä ja siihen on puututtava tehokkaammin.
- Mielenterveystyöhön on kohdistettava enemmän resursseja.
- Opinto-ohjauksen resursseja on lisättävä
- Opintopsykologeja tulee olla psykologiliiton mitoitussuosituksen mukaisesti vähintään yksi 600-800 opiskelijaa kohti ja avun hakemisen kynnyksen pitää olla matala.
- Sosiaaliturvaa uudistettaessa turvataan opiskelijoille oikeus lepoon ja palautumiseen.
- Psykoterapeuttikoulutus tulee muuttaa maksuttomaksi.
- Kuntoutuspsykoterapia on maksutonta alle 29-vuotiaille ja opiskelijoille.
- Kelan tulee korvata kolme kokeilukäyntiä psykoterapeutille sopivaa terapeuttia etsiessä.
- Luodaan terapiatakuu.

Opiskelijan sosiaaliturva ja yhteiskunnan palvelut

Kiihtyvien muutosten yhteiskunta tarvitsee joustavan sosiaaliturvamallin, joka tarjoaa muutosturvaa, tukee tarpeen tullen alanvaihtoa ja mahdollistaa tarttumisen työmahdollisuuksiin tai yrittäjyyteen. Tulonsiirtojen lisäksi ihmiset tarvitsevat myös tukea toisilta ihmisiltä: sosiaalipalvelut ovat osa sosiaaliturvaa. Nuorten velkaantumisen, koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämisen ja mielenterveysongelmien lisääntyminen tulee katkaista. Kaikki perusturvan varaan joutuneet on kutsuttava ensimmäisen kolmen kuukauden aikana

keskustelemaan palveluneuvojan kanssa yksilöllisen tuen tarpeen kartoittamiseksi ja tulevaisuussuunnitelman luomiseksi.

Paras järjestelmä sosiaaliturvan toteuttamiseen motivoivalla ja riittävän elintason tarjoavalla tavalla on Yleisturva. Yleisturvassa automaattinen tuen maksatus yhdistyy selkeyteen ja aktiivisuudesta palkitsevaan porrastukseen: opiskeleva tai muuten aktiivinen sosiaaliturvan saaja saa suuremmat tulot kuin passiivinen, eikä tulorajan ylittävä ansaittu euro koskaan pienennä etuuksia yli 50 sentillä. Yleisturvan myöntäminen perustuu kansallisen tulorekisterin tietoihin ja on automaattista tulojen pudotessa alle määritellyn minimin. Yleisturvan taso perustuu kohtuulliseen vähimmäiskulutukseen. Opiskelijoiden siirryttyä täysimääräisesti Yleisturvan piiriin opintolainajärjestelmästä luovutaan tarpeettomana.

Yleisturva koostuu kolmesta eri tasosta, joiden myöntämiseen vaikuttavat saajan elämäntilanne ja aktiivisuus. Yleisturvan viimesijainen turva on takuutaso, joka on tarkoitettu lyhytaikaiseksi ja kohdistuu pieneen joukkoon ihmisiä ja vastaa nykyisistä etuuksista toimeentulotuen perusosaa. Yleistaso puolestaan on mallin syyperusteinen etuus, joka vastaa nykytuissa muun muassa työttömyysturva-, sairauspäiväraha-, vanhempainpäiväraha-, opintotuki-, aikuiskoulutustuki- ja kuntoutusetuuksia. Aktiivisuutta Yleisturva palkitsee yleistason lisäksi maksettavalla aktiivitasolla. Yleisturvassa aktiivisuus määritellään entistä laajemmin ja henkilökohtaisemmin. Nykyinen ansiosidonnainen turva puolestaan korvautuu perusosaan lisättävällä ansio-osalla. Yleisturvaan kuuluvat keskeisenä myös henkilökohtaisesti mitoitettut palvelut.

Sosiaalisen taustan eroja on tasattava koulutuksen ja sosiaaliturvan kautta. Tavoitteena on oltava tosiasiallinen mahdollisuuksien tasa-arvo, jossa kukin yksilö pääsee toteuttamaan oman potentiaalinsa täysimääräisesti riippumatta taustastaan. Sosiaaliturvauudistuksen on koskettava myös opiskelijoita ja opiskelijan perustoimeentulon tulee vastata tasoltaan työttömän työnhakijan sosiaalietuuksia. Tämä tulee toteuttaa siirtymällä SDP:n esittelemään Yleisturvaan. Sosiaaliturvajärjestelmän tulee turvata riittävä toimeentulo, olla yksinkertainen ja selkeä sekä kannustaa itsensä kehittämiseen tai työnhakuun. Sosiaaliturvan uudistamisen valmistelun ja toimeenpanon kestäessä useita vuosia tulee opiskelijoiden toimeentuloa kehittää välittömästi opintorahan merkittävällä tasokorotuksella ja lainan osuutta merkittävästi vähentämällä. Mikäli opiskelija ei kesän aikana suorita opintoja tai työskentele, tulee hänen olla oikeutettu toimeentulotukeen ilman vaatimusta nostaa opintolainaa.

- Sosiaaliturva on uudistettava Yleisturva-mallin mukaiseksi. Perusturvan on oltava elämiseen riittävä, opiskeluun, työntekoon ja aktiivisuuteen motivoiva, selkeä ja mahdollisimman pitkälle automatisoitu järjestelmä.
- Opiskelijoiden toimeentuloa on parannettava välittömästi opintorahan merkittävällä tasokorotuksella.
- Opiskelijoiden sosiaalietuuksien on oltava vähintään saman tasoisia kuin perusturvalla olevien työttömien.
- Nuorten talousvaikeuksista johtuva ylivelkaantuminen on pysäytettävä. SONK kannattaa positiivisen luottorekisterin käyttöönottoa.

Liikuntapolitiikka

Terveyden kannalta riittämätön määrä fyysistä aktiivisuutta aiheuttaa 3 - 7 miljardin suuruiset kustannukset ja tuottavuuden menetykset Suomessa vuosittain. Liikkumattomuus aiheuttaa yksilölle terveysongelmia, joka puolestaan heijastuvat suoraan terveydenhuollon kustannuksiin. Terveytensä kannalta liian vähän liikkuvien määrä ei saa tulevaisuudessa enää kasvaa, vaan kurssin kääntämiseksi tulee etsiä ihmisiä päivittäin liikkeelle motivoivia ratkaisuja. Tämä tarkoittaa esimerkiksi harrastusmahdollisuuksien avaamista kaikille, arkiliikuntaan kannustamista ja ennaltaehkäisevän terveystyön roolin korostamista.

Työn muuttuessa jatkuvasti passiivisemmaksi meidän täytyy kehittää kehoa ja hyvinvointia tukevia ratkaisuja osaksi jokapäiväistä elämää. Tämän vuoksi työpaikoilla, koulussa ja muissa oppilaitoksissa tulee kannustaa istumisen vähentämiseen säännöllisesti sekä sitä tulee tukea ympäristön muutosta tukemalla.

Jokaisella ihmisellä tulee olla iästään ja tulotasostaan huolimatta mahdollisuus harrastaa. Harrastustakuu tulee ulottaa koskemaan koko kansakuntaa, jotta terveyserot vähenevät. Liikunnallinen elämäntapa opitaan jo nuorena, joten tämän vuoksi lapsen lähipiirillä on suuri merkitys siihen, minkälaiseksi liikkujaksi tämä kehittyy. Tämän vuoksi harrastamaan tulee kannustaa nuorten lisäksi kaikkia muitakin ikäryhmiä.

Varhaiskasvatus- ja koulutusjärjestelmä mahdollistavat koko nuoren sukupolven tavoittamisen liikunnan kautta. Nuoria tulee kasvatuksen kautta tukea mahdollisimman monipuolisesti oman liikunnallisuuden löytämiseen. Liikunnanopetuksessa on keskityttävä entistä enemmän liikunnan monipuolisuuteen ja kannustettava oppilaita löytämään omat tapansa liikkua sekä edistää omaa hyvinvointiaan. Korkeakoulutukseen siirryttäessä korkeakoulujen tulee tukea opiskelijoiden liikuntaedellytyksiä muun muassa rahoittamalla opiskelijaliikuntajärjestöjä ja varmistamalla tarvittavien liikuntatilojen riittävyys.

- Jokaisessa korkeakoulussa tulee olla korkeakoululiikunnan suositukset täyttävät liikuntapalvelut. Lisäksi terveytensä kannalta riittämättömästi liikkuvien opiskelijoiden liikunnan edistämisen tulee olla erityisen tukemisen kohteena.
- Istumisen vähentämiselle tulee luoda kaikkialla yhteiskunnassa näkyvät rakenteet. Istumisen vähentäminen ei ole vain tilojen muokkausta vaan myös ajatustapaan sekä toimintamalleihin vaikuttamista.
- Liikunnan palveluketjut viralliseksi osaksi terveydenhuoltoa. Lääkärin antama kehote lisätä liikuntaa on tutkitusti tehokkain liikuntainterventio, mitä tällä hetkellä on käytössä.
- Kunnissa käytetyt liikuntareseptit on otettava käyttöön valtakunnallisesti ja niistä on tehtävä virallinen osa maamme terveydenhuoltoa.
- Liikkuva Koulu -ohjelma tulee vakiinnuttaa osaksi suomalaista hyvinvointikulttuuria.
- Kasvatus- ja koulutusjärjestelmään panostamalla on vaikutettava siihen, ettei vanhempien sosioekonominen tausta enää vaikuta lapsen liikunnan määrään.
- Rakennetaan yhdenvertaista liikunta- ja urheilumaailmaa. Edistetään resurssien, näkyvyyden ja osallistumisen tasapuolista jakautumista yhteiskunnassa niin, että jokainen voi osallistua resursseistaan, toimintakyvystään tai muista ominaisuuksistaan riippumatta haluamaansa fyysistä aktiivisuutta edistävään toimintaan.

KOHTI OIKEUDENMUKAISEMPAA YHTEISKUNTAA

Laajasti jaettu oikeudenmukaisuuden kokemus on yhteiskuntaa koossa pitävä ja yleistä turvallisuutta vahvistava voima. Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa vallitsee tasapaino yksilön ja yhteiskunnan oikeuksien ja velvollisuuksien välillä. Keskeiset oikeudenmukaisen yhteiskunnan rakennuspilarit ovat mahdollisuus riittävän toimeentulon hankkimiseen, tasa-arvoiset ja todelliset mahdollisuudet laajentaa osaamistaan ja sivistystään sekä kaikkia tasapuolisesti kohteleva ja tosiasiallisesti toteutuva lainsäädäntö.

Nyky-yhteiskunnassa tavattavan epäoikeudenmukaisuuden ei enää mielletä johtuvan erilaisesta sääty- tai luokka-asemasta. Lain edessä eriarvoiseen asemaan ei saada asettaa myöskään etnisen taustan, sukupuolen, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Epäoikeudenmukaisuus syntyy taloudellisen ja sosiaalisen pääoman eriarvoisesta jakautumisesta sekä yhteiskunnassa yhä vaikuttavista rassistisista ja seksistisistä ennakkoluuloista. Suomalaisessa yhteiskunnassa on saavutettu edistysaskeleita eriarvoisuuden ja epäoikeudenmukaisuuden poistamisessa, mutta yhteiskunnallisen eriarvoisuuden ja epäoikeudenmukaisuuden poistamisessa on vielä runsaasti työtä.

Oikeudenmukaisuuden toteutumisen ehdoton edellytys on demokraattinen yhteiskuntajärjestys ja mahdollisuus esittää mielipiteensä vapaasti vailla pelkoa häirityksi tulemisesta. Näiden oikeuksien paremman toteutumisen eteen on jatkuvasti tehtävä kehittämistyötä yhteiskunnallisen osallistumisen mahdollisuuksia edelleen parantamalla. Tulo- ja varallisuuserojen lisäksi on hillittävä sivistys- ja kulttuuripääoman erojen kasvua, koska aineellisen varallisuuden lisäksi myös henkinen pääoma on keskeistä yhteiskunnallisen osallisuuden kannalta.

Oikeudenmukaisuuden tavoitteet ovat historiallisesti toteutuneet parhaiten pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa, jossa erilaisia yhteiskunnallisia aatesuuntauksia edustaneet poliittiset liikkeet, ammatti- ja työnantajaliitot sekä kansalaisjärjestöt ovat kyenneet rakentamaan ja hedelmälliseen yhteistyöhön keskenään parhaan saatavilla olevan asiantuntijatiedon tukemina. Pohjoismainen vuoropuhelun ja sopimisen malli on uudistettava jälkiteolliseen aikaan sopivaksi ja samalla hyvinvointivaltion rakenteet on saatava vastaamaan muuttuvan yhteiskunnan vaatimuksia.

Demokratia

Demokratia tarkoittaa äänioikeuden lisäksi oikeutta ja mahdollisuutta saada tietoa, osallistua päätöksentekoon ja saada mielipiteensä kuulluksi. Todellinen demokraattinen osallisuus vaatii tuekseen avoimuuteen sitoutuneita julkisia instituutioita ja vahvaa kansalaisyhteiskuntaa. Tämä voi toteutua ainoastaan turvallisessa yhteiskunnassa, jossa on nollatoleranssi poliittiselle terrorille, uhkailulle ja solvaamiselle.

Demokraattisiin oikeuksiin kuuluu erottamattomasti velvollisuus niiden tuoman vallan ja oikeuksien käyttämisestä vastuullisella tavalla. Yritys riistää joltakin yksilöltä tai ryhmältä mahdollisuus demokraattiseen osallistumiseen joko juridisesti tai tosiasiallisesti ei ole demokratian periaatteiden mukaista. Demokratia ei tarkoita enemmistön valtaa, vaan kaikkien yksilöiden yhdenvertaisia osallistumismahdollisuuksia päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun. Suomen, Euroopan ja maailman demokraattisten voimien tulee yhtenäisinä vastustaa epädemokraattisten autoritääristen poliittisten voimien nousua ympäri maailman ja edistää maailman demokratisoitumista. Populismia ja äärioikeiston nousua vastaan on taisteltava.

Toimiva, monipuolinen ja osallistava demokratia vaatii myös hyvin koulutetun ja aktiivisen kansan ja kansalaisyhteiskunnan. Demokratiakasvatuksen tulee opettaa kaikista kriittisesti ajattelevia, medialukutaitoisia ja aktiivisia kansalaisia, joilla on tarvittavat tiedot ja taidot aktiiviseen osallistumiseen yhteiseen päätöksentekoon. Demokratiakasvatus tulee aloittaa jo mahdollisimman varhain ja pitää mukana koko koulutusuran ajan kaikilla koulutusasteilla ja -muodoilla. Demokratiakasvatus ei ohjaa oppilaiden ja opiskelijoiden poliittista ajattelua vaan ohjaa heitä muodostavan omat näkemyksensä ja mielipiteensä sekä keräämään tarvitsemaansa tietoa päätösten tekemiseen.

- Nykyisen edustuksellisen järjestelmän lisäksi on löydettävä uusia erilaisia keinoja kansalaisille aktiivisesti vaikuttaa elinympäristöönsä ja julkiseen päätöksentekoon. Myös työntekijöiden vaikutusmahdollisuudet työpaikoilla tulee taata esimerkiksi työntekijöiden lakisääteisellä edustuksella yritysten hallituksissa.
- Demokratiakasvatus tulee aloittaa jo mahdollisimman varhain ja pitää mukana koko koulutusuran ajan kaikilla koulutusasteilla ja -muodoilla.

Ympäristö- ja ilmastopolitiikka

Ilmastonmuutos on suurin yksittäinen uhka ihmiskunnan tulevaisuudelle. Kaikessa politiikassa on otettava huomioon ympäristövaikutukset. Kestävän kehityksen teemat koskevat koko opintopolkua varhaiskasvatuksesta korkeakoulujen perustutkintoihin. Kestävän kehityksen teemat on lisättävä opintojen ja tutkintojen sisältöihin suunnitelmallisesti. Maailma ja yhteiskunta tulee rakentaa ekologisesti ja sosiaalisesti kestävälle pohjalle eikä sen tule perustua riistolle.

Ympäristö- ja ilmastopolitiikassa ensiarvoisen tärkeää on Pariisin ilmastopöytäkirjan sitoutuminen ja määrätietoinen toteuttaminen. Suomen on tähdättävä hiilineutraaliuteen viimeistään vuoteen 2035 mennessä ja sen jälkeen hiilinegatiivisuuteen. Hiilineutraali yhteiskunta vaatii päästöjen vähentämisen lisäksi myös hiilivarastojen ja hiilinielujen vahvistamista. Tämä edellyttää entistä kunnianhimoisempaa metsien ja soiden suojelua maassamme. Myös hiilineutraalia tai hiilinegatiivista maataloutta tulee edistää. Näyttämällä kunnianhimoisesti esimerkkiä, Suomi kykenee toimimaan eturintamassa globaalissa ilmastonmuutoksen vastaisessa kamppailussa.

Ilmastonmuutoksen torjunta vaatii merkittäviä muutoksia nykyisiin kulutustottumuksiimme, mutta muutokset ja ilmastotoimet eivät saa suhteettomasti heikentää kaikkein pienituloisimpien asemaa. Kulutustottumuksien muuttaminen ei tarkoita suoraa nykyisen elintason merkittävää pudottamista vaan uusien toimintatapojen hyödyntämistä esimerkiksi niin, että yksilöiden tarve omistaa vähenee. Ruokahävikin vähentäminen on yksi keino ilmastonmuutoksen vastaisessa kamppailussa. Suurin ruokahävikin lähde ovat kotitaloudet, joiden ruokahävikki on noin kaksinkertainen kauppoihin verrattuna. Vaikka kotitalouksiin vaikuttaminen on huomattavasti ruokakauppoja hankalampaa on valistuksen ja tiedon jakaminen aiheesta tärkeää, jotta myös kotitaloudet kantaisivat paremmin osansa ruokahävikin vähentämisessä. Kauppojen ruokahävikkiä on vähennettävä esimerkiksi jakamalla muutoin hävikkiin joutuvaa ruokaa hyväntekeväisyyteen.

Lihan- ja maitotuotanto ovat suuria ilmastolle haitallisten päästöjen aiheuttajia. Suomen tulee jatkossa tukea enemmän ympäristölle vähemmän haitallisten proteiiniä tuottavien eläinten tuotantoa. Kaiken Suomessa tuotetun lihan ja maidon on oltava eettisesti kestävä. Maatalouden tukijärjestelmää on uudelleenarvioitava ilmasto- ja ympäristönäkökulma edellä osana eurooppalaista kokonaisuutta, unohtamatta kuitenkaan kansalliseen huoltovarmuuteen liittyviä tekijöitä.

Vaateteollisuudessa tulee pyrkiä tukemaan kotimaista tuotantoa ja asettaa lisää laatuvaatimuksia Suomessa ja EU:ssa myytävillä tekstiileille. Tietoisuutta tekstiiliteollisuuden aiheuttamista ilmastovaikutuksista pitää lisätä. Laadukkaiden ja ilmastolle ystävällisempien tekstiilien tuotantoa on tuettava esimerkiksi verotuksella.

Myös tietoisuutta teknologiateollisuuden ongelmista tulee lisätä. Elektroniikan pitää olla kierrätettävää ja kestävä. Takuun pitää olla kaikissa tuotteissa vähintään viisi vuotta. Euroopan unionin tasolla pitää tarttua vahvasti toimeen, että lyhytikäisiksi tarkoituksella suunnitellut tuotteet saadaan kiellettyä. Tuotteiden tulee olla myös huollettavia. Esimerkiksi verotuksella tai määräaikaisilla tuilla pitää tukea tuotteita, jotka on tehty kestämään ja jotka ovat huollettavia.

Ilmastonmuutoksen rinnalla on huomioitava planeettamme eliöstön luonnonmukaisten elinympäristöjen vaurioituminen ja supistuminen sekä lajien sukupuuttoaalot. Luonnonvarojen kulutus on pudotettava kestävälle tasolle ja luonnonvarojen hyödyntäminen on toteutettava mahdollisimman vähäistä vahinkoa aiheuttavalla ja ekosysteemejä kunnioittavalla tavalla. Suomen on lisättävä suojelun piirissä olevan pinta-alan osuutta, kiinnittäen huomiota metsien ja soiden lisäksi myös vaarantuneisiin keto- ja niittymaihin. Eheidän viherkäytävien luominen ja ylläpitäminen elinympäristöjen välille on osa koko maan kattavaa kestävää ekosysteemipolitiikkaa. Elinvoimaisten ekosysteemien suojelu on tärkeää, koska ne kykenevät paremmin sietämään tilapäisiä häiriötiloja elinolosuhteissa. Dysfunktionaaliset ekosysteemit voivat aiheuttaa vakavia haittoja luonnon uusiutumiskyvylle ja ihmistoiminnalle, esimerkiksi maataloudelle tai haja-asutusalueiden asumiselle.

- Lakeja säädettyä niiden ympäristövaikutukset arvioidaan automaattisesti ja ne otetaan huomioon jatkovalmistelussa. Tätä tehtävää varten hallituksessa on oltava erillinen ympäristöministeri.
- Suomen tulee säätää erillinen lihavero tehotuotetulle lihalle ja siirtää tehotuotetun lihan tukia vaihtoehtoisille proteiininlähteille, esimerkiksi kasviproteiinin ja hyönteisravinnon tuotannolle.
- Julkisissa hankinnoissa tulee korostaa ympäristöystävällisempää ruokatuotantoa ja lisätä kasviperäisen ruuan määrää.
- Ekosysteemien ja elinympäristöjen suojelu ilmastonmuutoksen torjumisen rinnalle.
- Suojellun luonnon määrää on lisättävä.

Liikenne- ja energiapolitiikka

Liikkumisen kaupungeissa tulee perustua ensisijaisesti joukkoliikenteeseen, kävelyyn ja pyöräilyyn. Liikkumisen kaupunkien välillä joukkoliikenteen voimin tulee olla taloudellisesti mahdollista kaikille väestöryhmille. Opiskelijat ovat taloudellisesti yksi yhteiskunnan heikoimmassa asemassa oleva väestönosa ja heidän liikkumistaan opiskelupaikkakunnillaan, mutta myös opiskelupaikkakunnalta kotipaikkakunnalle tulee tukea. Joukkoliikenteen reittejä suunniteltaessa on syytä myös ottaa huomioon paikkakunnalla olevat koulut ja korkeakoulut, jotta opiskelijoiden suhteellisen helppo liikkuvuus opiskelemaan toteutuu.

Pyöräily- ja kävelyreittien laatuun ja liikennekasvatukseen panostamalla liikenneturvallisuutta voidaan parantaa merkittävästi. Turvallisuuden ja laadun lisääntyessä myös etenkin pyöräilyn määrä voi lähteä todelliseen nousuun. Pyöräilyyn ja kävelyyn sijoittaminen on investointi niin kansanterveyteen kuin myös ilmastonmuutoksen ehkäisyyn.

Yksityisautoilun osalta on tuettava siirtymistä sähköön pääasiallisena käyttövoimana. Suomessa on seurattava muiden pohjoismaiden mallia ja kiellettävä uusien fossiilisten polttomoottoriautojen myynti viimeistään 2030-luvulla. Yksityisautoilua on pyrittävä vähentämään erityisesti kaupunkien keskustoissa ruuhkamaksuin, rajoittamalla läpikulkua sekä suosimalla joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä

kulkumuotoina. Autojen yhteisomistusta ja jakamista esimerkiksi osuuskuntien tai itsepalveluvuokrauksen kautta on kannustettava ja tarvittaessa ohjattava kehitystä tähän suuntaan verotuksella ja lainsäädännöllä.

Kävelyn ja pyöräilyn käyttöastetta on pyrittävä nostamaan kaupunkisuunnittelun avulla. Tämä tarkoittaa erilaisten kannustimien luomista, infrastruktuurin kuntoon laittamista sekä pyöräilyn laadun parantamista. Laadulla tarkoitetaan pyöräily ja kävely edellä tapahtuvaa kaupunkisuunnittelua, jossa pyöräily nähdään tasavertaisena liikkumismuotona muiden kanssa. Laadun edistäminen tarkoittaa myös alueiden strategista suunnittelua niin, että pyöräily ei ole vain helppoa vaan jopa mielekästä. Kaupunkipyöräjärjestelmä on ulotettava jokaiseen korkeakoulukaupunkiin ja varmistettava että järjestelmä on yhdenmukainen lähikuntien kesken, niin että liikkuminen kuntarajojen yli on sujuvaa ja vaivatonta.

Liikennekoulutuksen tulee olla alakouluissa pakollista. Nykyisen trendin mukaan nuoret aikuiset hankkivat yhä vähemmän moottoriajoneuvoajokortteja, jonka vuoksi meillä on käsissämme joukko ihmisiä, jotka eivät ole saaneet varsinaista liikennekoulutusta. Tämä tulee taata jokaiselle ja jo varhaisessa vaiheessa.

Suomalainen ydinvoima on turvallista ja luonnonvaratehokasta, mutta sen lisärakentamiselle ei ole tarvetta poislukien vanhentuvien reaktoreiden uusiminen ja kaukolämmön tuotantoon tarvittavien pienreaktoreiden käyttöönotto. Uusiutuvaan energiaan tulee investoida pidemmän tähtäimen energiapolitiikan kulmakivenä. Energiapolitiikassa pitää uskaltaa tehdä moderneja ratkaisuja, jotka perustuvat tutkittuun tietoon. Suomen tulee myös kiinnittää huomiota energiaan huoltovarmuustekijänä, koska energiaa tuodaan vielä huomattavia määriä Suomeen,

- Joukkoliikenteessä opiskelijoille on taattava 50 % opiskelija-alennus valtakunnallisesti myös paikallisliikenteessä ilman ikärajaa.
- Opiskelija-alennuksen tulee koskea myös kertalippuja.
- Suomen on kiellettävä uusien fossiilisten polttomoottoriautojen myynti viimeistään 2030-luvulla.
- Lentoliikenteen vähentämiseksi asetettava lentovero.
- Kaupunkien kaavoitus on tehtävä jalankulun, pyöräilyn ja joukkoliikenteen ratkaisut edellä.
- Kaupunkipyöräjärjestelmä on ulotettava jokaiseen korkeakoulukaupunkiin.
- Suomen valtio investoi vuosittain budjetistaan tietyn prosenttiosuuden uusiutuvien energialähteiden kehittämiseen.
- Turpeen ja kivihiilen polttaminen on kiellettävä kokonaan.

Asuntopolitiikka

Asuntopolitiikan tehtävänä on paitsi huolehtia riittävästä ja ihmisten asumisen tarpeita vastaavasta asumisen vaihtoehtojen toteutumisesta tasapuolisesti ja eri elämäntilanteessa olevien ihmisten maksukykyä vastaavalla tavalla. Uudisasuntotuotantoa suunniteltaessa ja olemassa olevia asuinalueita kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että asunnot ja asuinalueet kestävät aikaa ja sopeutuvat asukkaiden muuttuviin tarpeisiin ja tottumuksiin. Asuinalueilla täytyy olla erilaisia asumismuotoja, jolla ehkäistään segregatiota.

Asuinalueiden mahdollisuutta tarjota monipuolisia ja laadukkaita palveluita on tuettava esimerkiksi kaavoituksellisin ratkaisuin. Joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyreittien järjestämiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Asuinalueiden energiankäytön ja ympäristökuormituksen vähentämiseen on pyrittävä kaikin keinoin. Asumismukavuutta ja asumisen luonnonmukaisuutta on parannettava viheralueiden ja lähiluonnon johdonmukaisella huomioimisella kaavoituksen ja maankäytön suunnittelun yhteydessä.

SONK ottaa opiskelijajärjestönä ensisijaisesti kantaa opiskelijoiden asumiseen. Asuinalueiden yleisen viihtyvyyden lisäksi on huomioitava opiskelijoiden erityistarpeet ja erilaiset elämäntilanteet. Tarjolla on oltava niin edullisia soluasuntoja ja pieniä yksiöitä kuin perheasuntojakin. Opiskelijasoluja ei tule jakaa automaattisesti sukupuolen mukaan, vaan opiskelijoilla tulisi olla mahdollisuus myös valita sukupuolineutraali soluasunto. Yhteiskäyttötiloihin, kuten pyykkitupiin, saunoihin, kuntoilu-, opiskelu- ja harrastetiloihin opiskelija-asumisen yhteydessä on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Opiskelijoiden taloudellinen asema ja erityisesti korkeakoulujen keskittyminen kaupunkeihin vaikuttavat siihen, että useimmilla opiskelijoilla ei ole autoa. Tämän takia laajamittainen pysäköintipaikkojen rakentaminen opiskelija-asuntoihin on kaupunkitilan haaskausta. Sen sijaan voitaisiin rakentaa lisää asuntoja helpottamaan erityisesti pääkaupunkimme korkeita asumiskustannuksia. Yleisenä asumispoliittisena linjana SONK painottaa ekologisempien asumisjärjestelyiden kehittämistä. Kaikkiin uusiin asuntoihin tulisikin esimerkiksi asentaa huoneistokohtaiset vesimittarit.

- Asuinalueet on suunniteltava ympäristöllisesti kestävällä ja viihtyisyyttä edistävällä tavalla.
- Yleisturvassa on luovuttava asumisen tukien ruokakuntakohtaisuudesta.
- Opiskelija-asumisen parkkipaikkakorjaukset tulee pienentää.
- Pääkaupunkiseudun ja muiden suurten kaupunkien korkeiden asumiskustannusten laskemiseksi on rakennettava määrätietoisesti enemmän asuntoja.
- Laadukkaiden opiskelija-asuntojen riittävä saatavuus on turvattava kaikilla opiskelupaikkakunnilla.
- Uusia asuntoja rakennettaessa on huolehdittava esteettömyyden riittävästä toteuttamisesta.

Kohti täyttä tasa-arvoisuutta

Tasa-arvopolitiikan tulee olla läpileikkaava teema kaikissa yhteiskunnan rakenteissa. Sukupuolittuneisuutta tulee purkaa elämän jokaisella osa-alueella, ja välineinä tähän on käytettävä sääntelyä sekä tietoisuuden lisäämistä. Julkisen sektorin rooli on toimia suunnannäyttäjänä poistamalla palkkaerot sukupuolten välillä. Aikamme suuria sukupuoleen perustuvia tasa-arvo-ongelmia ovat myös koulussa menestyminen ja kouluttautumisasenteen erot, sukupuolittuneet urapolut, erityisesti nuorten miesten yleistynyt syrjäytyminen, perhevapaiden epätasainen jakautuminen vanhempien kesken ja osin siitä johtuva nuorten naisten syrjintä työnhakutilanteissa sekä vain miehiä koskeva asevelvollisuus. Tasa-arvoa työelämässä tulee edistää myös palkka-avoimuudella ja anonyymien rekrytoinnin käyttöönotolla. Julkishallinnollisiin toimielimiin toimihenkilöitä valittaessa valinnan kriteerinä tulee olla hakijan pätevyys ja sopivuus valintatavasta riippumatta.

Ahtaat ja jäykät sosiaaliset sukupuoliroolit sortavat kaikkia sukupuolia ja seksuaalisuuden muotoja kaikkialla maailmassa. SONK kannattaa inklusiivista ja intersektionaalista feminismiä. Inklusiivinen feminismi edistää tasa-arvoliiikkeenä kaikkien sukupuolten asiaa ja intersektionaalinen feminismi tarkoittaa eri syistä syrjittyjen tai eriarvoiseen asemaan asetettujen erilaisten asemien ja kamppailuiden tunnistamista ja solidaarisuutta.

Tieteellinen tutkimus on osoittanut, että ihmisiä ei voi jaotella kahteen sukupuoleen. Siksi juridisesta sukupuolesta tulee luopua virallisissa asiakirjoissa. Sukupuolen ei tule määrittää ihmisyyksilön vapauksia tai velvollisuuksia, eikä ketään saa asettaa eriarvoiseen asemaan biologisen sukupuolen, sukupuolikokemuksen tai sukupuolen ilmaisun vuoksi.

Globaali köyhyys, eritoten naisten ja tyttöjen asema, on ymmärrettävä merkittäväksi esteeksi tasa-arvon ja ihmisoikeuksien toteutumiselle. Erityinen huoli nyky-yhteiskunnassa ovat yhteiskunnallisesta osallisuudesta

syryytyvät, jotka ovat korostuneesti vähäosaisia ja nuoria. Äänestysaktiivisuuden lasku on merkki politiikan kyvyttömyydestä puhutella näitä ihmisiä, jotka ovat menettäneet luottamuksensa ja uskonsa siihen, että järjestelmällä olisi heille jotakin tarjottavaa.

- Tunnistamme yhteiskunnassa laajasti sortavan sukupuolijärjestelmän ja sen haitallisten seurausten estämiseksi edistetään feministisen politiikan keinoin kaikkien sukupuolten oikeuksia ja mahdollisuuksia.
- Unisex-wc:t saataville: Yksittäiskoppien sukupuolierottelu on turhaa, kolmas vaihtoehto muuallekin.
- Koulutuksen ja työelämän sukupuolittain eriytyminen on lopetettava.
- Universaali kansalaispalvelus, joka on sukupuolineutraali: noin 35 % ikäluokasta suorittaa asepalveluksen kuten nykyäänkin, lopuille jatkossa siviilipalvelus. Siviilipalveluksen rangaistuksenomaisuudesta tulee luopua.
- Translaki on saatettava täysimittaisena voimaan, myös sukupuolenkorjausprosessin aloitus mahdollistettuna jo alaikäisille. Juridisesta sukupuolesta on luovuttava virallisissa asiakirjoissa.
- Eheytyshoidot tulee kieltää uskomushoitoina.

Monikulttuurisuus

Kieli- ja kulttuurivähemmistöjen edustajat ovat arvokkaita suomalaisen yhteiskunnan jäseniä, joilla on oikeus kehittää omaa kulttuuriaan. Kaiken lainsäädännön tulee tukea vähemmistöjen tasa-arvon ja suojan toteutumista. Ruotsin kieli on historiallis-kulttuurisesti merkittävä osa suomalaista yhteiskuntaa. Suomenruotsalainen kulttuuri ja ruotsin kieli Suomessa säilyvät elinvoimaisina, kun palvelujen saanti ja rakenteiden toimivuus Suomen molemmilla kansalliskielillä turvataan kaikilla julkisen hallinnon tasoilla. Kieliopetuksen monipuolistamisesta peruskouluissa ja toisella asteella tulee kuitenkin tehdä selvitys.

Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka ainutkertainen vaikutus näkyy Suomessa kulttuurisena ja historiallisena rikkautena. Saamelaisille tulee varmistaa mahdollisuus osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon ja saamenkielisen opetuksen ja varhaiskasvatuksen riittävä tarjonta on taattava. Romaneiden syrjäytymisen ehkäisyyn tulee kiinnittää erityistä huomiota koulutuksessa sekä kehittämällä vanhempainyhdistyksen toimintaa. Edellä mainittujen vähemmistöjen rinnalle on nousemassa uusia vähemmistöjä, joiden integroimiseen ja voimaantumiseen tulee kiinnittää huomiota saavuttaaksemme monimuotoisemman yhteiskunnan.

Suomalainen identiteetti ei perustu ulossulkemiseen, vaan inklusioon ja monimuotoisuuteen. Maahanmuuttajien kotouttamiseen ja aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen tulee panostaa koulutuksen ja suunnattujen tukitoimenpiteiden avulla. Suomi on sitoutunut auttamaan hädänalaisia ihmisiä muiden YK:n jäsenmaiden tapaan, joten suojelu humanitäarisistä syistä tulee muistaa esimerkiksi työperäisen maahanmuuton rinnalla.

SONK on antirasistinen liike, joka pyrkii yhteiskunnassa olevan rakenteellisen rasismien ja yksilöiden rasististen asenteiden purkamiseen. Myös tässä koulutuksella on keskeinen rooli. Aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen asti tulee opetuksessa kumota rasistisia ennakkoluuloja ja henkilökunnalla tulee olla osaamista ja keinoja tunnistaa ja puuttua oppilaiden ja opiskelijoiden kohtaamaan rasismiin.

- Sosiaalisen, etnisen ja kulttuurisen taustan luomat rakenteelliset esteet ja eroavaisuudet ihmisten mahdollisuuksissa on huomioitava ja pyrittävä purkamaan.
- Pyritään tarjoamaan omankielistä julkista palvelua. Vähemmistöjen oikeus kehittää omaa kulttuuriaan turvataan.

- Saamelaiset ovat Suomen alkuperäiskansana erityisasemassa, jotka tulee ottaa huomioon kaikessa heitä ja heidän asuinalueitaan koskevassa päätöksenteossa. Suomen on ratifioitava ILO 169 -sopimus.

Euroopan unioni

Euroopan unionin politiikka on osa Suomen sisäpolitiikkaa. Euroopan parlamentin ja komission päätökset vaikuttavat jatkuvasti Suomeen. Useat yhteiskunnalliset muutosprosessit ja poliittiset ongelmat ovat Euroopan laajuisia, joten niitä on entistä määrätietoisemmin myös pyrittävä ratkaisemaan Euroopan unionin tasolla. Unionin jäsenenä Suomi on täysivaltainen päättämään unionin asioita yhdessä muiden jäsenmaiden kanssa. Suomi on ja Suomen täytyy vastaisuudessaakin olla kokoaan suurempi vaikuttaja unionissa.

Euroopan unionin haaste on sen toiminnan tunnettuus. Kansalaiset eivät siis tiedä mitä unioni tekee ja miten sen päätöksiin voi vaikuttaa. Tämä tarkoittaa, että unionin ja ennen kaikkea sen jäsenmaiden on otettava määrätietoisia askeleita kohti parempaa kansalaisviestintää unionin ansioista ja vioista. Euroopan unionin demokratiavajeen ratkaiseminen vaatii sekä päätöksenteon rakenteiden uudistamista että kansalaisten parempaa tietoutta ja aktiivisempaa osallistumista unionin päätöksentekoon.

Luonteva kehityssuunta Euroopan unionille on liittovaltiokehitys, eli federalismi. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi eurooppalaisia korkeakouluja, työmarkkinoita ja sosiaaliturvaa koskevan lainsäädännön ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien yhdenmukaistamista. Euroopan unionissa valtaa käyttää kansalaisten vapailla vaaleilla valitut parlamenttiedustajat ja näiden luottamusta nauttiva hallitus.

- Eurooppa-tiedotusta tulee lisätä kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa nykyisestä tasosta.
- Suomen täytyy olla vahvistamassa Euroopan unionin kykyä ratkaista maanosan yhteisiä ongelmia ja olla yhtenäinen toimija kansainvälisillä areenoilla.
- Suomalaisten tietoutta Euroopan unionin toiminnasta ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksista tulee vahvistaa.
- Euroopan unionin tulee panostaa vahvasti koulutukseen ja tieteelliseen tutkimukseen.
- Euroopan unionin kehityksen tulee edetä kohti ylikansallista yhteisöä, eurooppalaisten valtioiden yhteistä liittovaltiota.
- Erasmus + -vaihto-ohjelman rahoitusta pitää lisätä merkittävästi.
- Unionin tulee toimia myös alueensa ulkopuolella vahvasti arvojensa puolustajana.
- Yhteistyötä ja kehitysyhteistyötä Afrikan maiden kanssa täytyy lisätä ja tukea niiden demokraattista kehitystä sekä estää autoritaaristen toimijoiden vaikutusvallan nousu.
- Uusien jäsenvaltioehdokkaiden jäsenyyspolkua on muutettava keskustelelevammaksi ja progressiivisesti palkitsevammaksi. Vähittäinen vaatimusten täyttäminen ja palkintojen saaminen motivoi tehokkaimmin.
- Kauppasopimuksia ei voida tehdä ilman, että ympäristöarvot ja ihmisoikeudet otetaan huomioon. Arvojen noudattamatta jättäminen pitää sanktioida.
- Tavoiteohjelmassa esitettyä politiikkaa ajetaan myös Euroopan tasolla soveltuvin osin.